

Zoeken naar een balans tussen esthetiek en natuurontwikkeling

Mix van inheemse en cultuurbeplanting brengt Doesburgse IJsselkade tot leven

‘Met de kennis van nu zouden we dit misschien weer anders inrichten,’ zegt landschapsarchitect Jan-Hein Moors over het project De Fleurige IJsselkade in Doesburg. Toch blikt hij tevreden terug, op het ontwerp, maar ook op hoe omwonenden het project omarmd hebben. De groenvoorzieningen worden door omwonenden onderhouden. Daarmee is de Doesburgse IJsselkade als stedelijke groenvoorziening én als burgerparticipatieproject geslaagd te noemen en dat die twee samengaan, is geen vanzelfsprekendheid, weet Moors.

Auteur: Paul van der Sneppen

Acht jaar geleden is Moors door de gemeente Doesburg benaderd om na te denken over een beplantingsplan voor de IJsselkade. ‘Om die meer beleving te geven, zo was de opdracht.’ Daarnaast wilde de gemeente graag omwonenden nadrukkelijk betrekken bij de inrichting. De IJsselkade, die ook nu nog de sporen draagt van een industrieel verleden, was ooit een nogal versteende omgeving. ‘Er was het fietspad, de bomenrij en verder alleen maar halfverharding,’ memoreert Moors. ‘Een grote stenige en schaduwarme vlakte eigenlijk.’

De bewoners van de appartementen langs de kade genieten er van een schitterend uitzicht op de IJssel, maar de stenige kade vinden ook zij een dissonant in dat beeld. Er is dan ook vanuit de bewoners behoefte aan meer groen. Aldus geschiedde. Moors is eerst met buurtbewoners aan tafel gegaan en heeft vervolgens

een plan gemaakt. Het resultaat daarvan is bovendien in onderhoud gegeven aan buurtbewoners. Opmerkelijk is dat bewoners daarbij ook een deel van de onderhoudskosten voor hun rekening nemen.

Budget

‘Het budget is in belangrijke mate bepalend geweest voor wat we hier konden doen. Er is zeker nog ruimte voor méér groen op de kade. Van mij mag dat ook best. Het ontwerp dat we hier hebben gerealiseerd, kan makkelijk uitgebreid worden zonder het oorspronkelijke ontwerp geweld aan te doen,’ zegt Moors over het eindresultaat van het vergroeningsproject.

Toch zou hij, als hij hier op een blanco canvas helemaal opnieuw moest beginnen, waarschijnlijk niet meer hetzelfde doen. ‘Als ik dit ontwerp mag uitbreiden, dan ga ik natuurlijk door met

Plantvakken verzachten randen en versterken de natuurlijke beweging van de kade

Moors blikt tevreden terug op het resultaat van het project De Fleurige IJsselkade

het oorspronkelijke concept. Maar de inzichten over stadsvergroening en beplanting zijn in acht jaar wel veranderd. Nu ligt de nadruk veel meer op biodiversiteit. De rol van inheemse planten wordt allengs groter. Het mag allemaal wat ruiger, wat wilder en de nadruk ligt nu iets meer op natuurwaarde toevoegen, biodiversiteit dus. Acht jaar terug hebben we hier vooral gezocht naar een ideale balans tussen esthetiek en natuurwaarde. Daarmee is dit toch meer een tuin geworden dan natuur.

Dat wil niet zeggen dat het oorspronkelijke ontwerp nu minder relevant is geworden. Integendeel, het ontwerp moest immers niet alleen vergroenen; de gemeente wilde ook omwonenden bij deze omgeving betrek-

ken. 'Een al te ruig ontwerp met alleen maar inheemse beplanting, daarvoor zou bij buurtbewoners ook nu weinig draagvlak zijn. Zo'n beplantingsontwerp ervaren ze veel te veel als onkruid,' weet Moors. 'Nu kun je zien dat de aanwonenden het project in hun hart hebben gesloten. Het ligt er heel mooi bij. We zien ook dat ze er hier en daar hun eigen draai aan geven. Dat getuigt van eigenaarschap.'

Die eigen draai kan niet overal Moors' goedkeurig wegdragen. Buurtbewoners hebben hier en daar, op kale plekken, zelf planten geplant. 'Prima natuurlijk, dat ze dat doen. Het is hun tuin immers en een tuin is een levend object. Daarin gebeuren dingen; daarin verandert ook van alles. Maar ik zie wel dat het

Landschapswandelingen

In de artikelenreeks Landschapswandelingen gaat Stad+Groen op pad met landschapsarchitecten. Samen blikken we terug op de totstandkoming van projecten, van tekentafel tot en met implementatie. De reeks wil vooral inzicht geven in de rol van groen in landschapsontworp, maar probeert ook nieuwe technieken, trends en inzichten in de inrichting van de openbare ruimte te ontdekken.

de verantwoordelijke buurtbewoners soms aan plantenkennis ontbreekt om de beste keuzes te maken.' De landschapsarchitect doelt daarmee op plekken waar buurtbewoners bijvoorbeeld zonninnende *Cerastium* (hoornbloem) of *Helianthemum* (zonneroosje) hebben geplant in schaduwrijke plantvakken. 'Die gaan het natuurlijk niet heel goed doen op die plek en dat is jammer.'

'De rol van inheemse planten wordt allengs groter'

Zadenmengsel

Het beplantingsplan dat Moors hier heeft toegepast, is een voortzetting van een concept dat hij eerder ontwikkelde voor een begraafplaats in Putten. Het gaat om een vasteplantenconcept. 'We zorgen eerst voor de plekken van de solitair. Wanneer die erin staan, wordt een op maat samengesteld mengsel van zaden van vaste planten daartussen verspreid met als bedoeling dat je een sluitende bodembedekkende beplanting krijgt die bovendien jaarrond een spannend beeld oplevert.'

Het ontwerp van de perken sluit aan bij de golvende en natuurlijke beweging van de IJssel. Op de oevers is afzetgesteente te vinden: grote IJsselkeien die in de ijstijd hier terecht zijn gekomen. De bewegingen van de rivier worden weerspiegeld in de vormen, materialen

en beplantingen. Zo worden veel begin- en eindpunten van de plantvakken geaccentueerd door grote IJsselkeien. Van daaruit ontstaat er als het ware een 'stroming' van beplanting. Het beeld begint rustig, vormt zich naar onstuimig en weer terug naar rustig.

Kenmerkend voor het landschap is de scherpe overgang van natuur naar bebouwing. 'We hebben er nadrukkelijk op gestuurd om die overgang te verzachten,' zegt Moors daarover. 'Dat zie je in het macro-ontwerp, in de wijze waarop de plantvakken de vormen van de rivier volgen, maar ook in meer detail, door de randen van de plantvakken te verzachten. Veel begroeiing hangt over de randen, waardoor de overgangen van plantvak naar halfverharding minder scherp wordt.'

Nauwgezet afgestemd

Voor de beplanting is gekozen voor zowel inheemse soorten als voor cultuurplanten. Kleur komt vooral van bloemdragende soorten als *Astrantia major* (Zeeuws knoopkruid), *Echinacea purpurea* (rode zonnehoed), *Cornus chinensis* (Chinese kornoelje) en *Cimicifuga ramosa* (zilver-

kaars). Grassen als *Saccharum ravennae* (ravnagras) en *Calamagrostis brachytricha* (prachtriet) zorgen voor volume en hoogte. De exacte samenstelling is nauwgezet afgestemd op de locatie. Zonaanbidders als de rode zonnehoed en het ravnagras hebben een plek toegewezen gekregen in de zon. Op schaduwrijke plekken is een mix van planten verspreid die ook goed gedijt in de schaduw, zoals het Chinese knoopkruid en de zilverkaars.

Ongeveer halverwege de kade bevindt zich restaurant De Kade. 'Buiten zitten was daar niet echt heel aantrekkelijk. Er was, behalve het uitzicht op de rivier, weinig te beleven op deze plek,' vertelt Moors. Nu is het terras onderdeel geworden van Moors' ontwerp. Het ligt ingebed in de groenvoorzieningen op de kade. 'Het groen voegt beschutting en beleving toe aan het terras, terwijl het terras zelf het totaalontwerp niet hinderlijk onderbreekt. Het is heel nadrukkelijk onderdeel gemaakt van de groenvoorzieningen.'

Dat de kade bezoekers trekt, blijkt onder meer uit het aantal fietsers dat voorbijkomt op een

zomerse doordeweekse dag. Ook de banken met uitzicht op de IJssel worden op deze dag goed gebruikt en sportieve senioren maken van de kade gebruik om samen bewegingsoefeningen te doen. 'Dat is wat stadsgroen doet met buitenruimte: het trekt mensen aan.'

De landschapsarchitect is sinds de oplevering een keer of drie terug geweest op deze locatie, vertelt hij. 'Al met al ben ik tevreden met het resultaat. Het ligt er mooi bij en het wordt goed gebruikt.' De enige dissonant die hij ziet, zijn de later aangebrachte boomspiegels. 'Die zijn nieuw en vallen buiten het ontwerp. Dat had ik nooit zo gedaan.'

De boomspiegels zijn beplant met een groenblijvende heester. 'Misschien vond men dat de bomen in de halfverharding onvoldoende water krijgen. Ik weet het niet. Maar als je zoiets doet, volg dan tenminste het beplantingsplan dat we voor de groenperken hebben gemaakt. Niks mis met meer groen, maar zo'n groene heester valt hier echt uit de toon. Dat vind ik jammer, een gemiste kans ook.'

Er wordt meer gerecreëerd aan de kade

Waar Moors daarentegen zéér over te spreken is, is de staat van het onderhoud van de groenvoorzieningen. 'Je kunt zien dat de buurtbewoners er aandacht voor en plezier in hebben. Er wordt hier duidelijk werk in gestoken.'

Wildgroei

Verderop houdt de landschapsarchitect stil bij wat eruitziet als fleurige wildgroei langs een bemuurde rand, tegen de bebouwing. 'Ik vermoed zowaar dat dit geen toevallige wildgroei is. Het zou me niet verbazen als dit door bewoners ingezaaid is. Ik zie hier kruiden staan die ik hier niet zou verwachten.'

Dat mysterie wordt niet opgelost, maar dat bewoners de fleurige kade wel veel van hun aandacht schenken wordt nog eens bevestigd wanneer Moors wordt aangesproken door Henny Slokker, die zich voorstelt als de buurtcoördinator van het groenonderhoud op de

kade. Slokker vertelt hoe een grote actieve groep, voornamelijk oudere buurtbewoners, de groenvoorzieningen al jarenlang trouw verzorgt. Onlangs hebben buurtbewoners samen 13.000 euro geïnvesteerd in een geavanceerd irrigatiesysteem.

Expertise

Moors ziet zijn kans schoon om kanttekeningen te plaatsen bij de plantkeuzes die de onderhoudsploeg maakt om kale plekken op te vullen en biedt zijn expertise aan. Die wordt in dank aanvaard en er worden kaartjes uitgewisseld.

'Ook wat betreft de burgerparticipatie kunnen we gerust constateren dat die hier goed van de grond is gekomen en ook beklijft,' vindt Moors. Volgens hem is dat er mede aan te danken doordat de gemeente hier in een heel vroeg stadium burgers heeft betrokken bij de

herinrichting. 'Ik herinner me dat dat een heel fijne ervaring was indertijd. We hebben toen heel goed de wensen geïnventariseerd. Als je vervolgens met een goed plan komt en dat ook goed uitlegt, dan merk je al heel snel dat je het vertrouwen krijgt. Dan durven ze het ook los te laten.'

Stakeholders

Dat het ook anders kan, daar kan Moors ook over verhalen. 'Ik ben ooit bij een project betrokken geweest waarin een gemeente beloften naar bewoners toe niet heeft kunnen waarmaken. Ze hebben te hoog ingezet. Als je dan met bewoners aan tafel moet over herinrichting of aanpassingen, dan is het soms lastig kersen eten met de betrokkenen. Daarom adviseer ik opdrachtgevers graag om zo vroeg mogelijk alle stakeholders bij een project te betrekken, zoals dat hier is gebeurd.'

'Puur inheemse beplanting wordt nog niet goed geaccepteerd door het publiek'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!